

A FIDESZ SZAVAZÓI

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

A Republikon Intézet legújabb elemzésében a Fidesz szavazóinak értékelvű csoportosítását végezte el: társadalmi-politikai attitűdjeik alapján öt kategóriába osztottuk a közel kétmillió kormánypárti szavazót. Bár e szavazók szemmel láthatóan különböznek az egyenlőségről vagy a tekintélyelvűségről vallott nézeteikben, túlnyomó többségük számára a Fidesz megkérdőjelezhetetlenül az első számú párt. Közös elem továbbá a baloldali pártok erőteljes elutasítása, de az öt csoport közül legfeljebb kettőben látunk nyitottságot a Jobbik felé.

A legkisebb, mintegy százezer főt számláló csoport a nemzeti-liberálisok. Ideológiai szempontból ők a Fidesz leginkább liberális szavazói: alapvetően utasítják el a tekintélyelvűséget, viszont elfogadóak a társadalmi egyenlőtlenséggel szemben. Döntően fiatal, budapesti, a vallásosságot elutasító, magas végzettségű szavazókról van szó, akik a táboron belül a leginkább kritikusak a Fideszhez. A politika nagyon érdekli őket és igyekeznek minél több forrásból tájékozódni. Az átlagos Fidesz szavazóhoz képest kevésbé van rossz véleménye a baloldalról, de a meglévő baloldali pártokat elutasítja. Ez a csoport valamelyest nyitott a Jobbik felé: másodlagos preferenciában megjelenik, de győzelmi várakozásuk egyértelműen a Fideszhez kötik őket.

A 335 ezer fős apolitikus jobboldali fiatalok olyan szavazók számára a politika kevésbé fontos része a mindennapoknak: pályakezdő, családalapító fiatalokról van szó, akik magasan képzetek, dolgoznak, jó keresetük is van – így számukra a Fidesz stabilitása már önmagában is érték és nem látnak okot arra, hogy más pártot válasszanak. E szavazók vélhetően a családi szocializáció során lettek jobboldaliak és maradtak is annak: a baloldalt a 2010 előtti időszakokkal azonosítják, a Jobbik radikalizmusa pedig inkább taszítja őket.

A közel félmillió szavazót jelentő vidéki vallásos Fidesz szavazók jellemzően idős, alacsony végzettségű, rossz anyagi körülmények között élő választók, akik jobboldaliságuk és konzervativizmusuk mellett nagyon erősen társadalmi-jövedelmi egyenlőséget követelnek. Értékválasztásaik és demográfiai jellemzőik alapján e szavazók leginkább az egykori Kiszgazdapárt szavazóira hasonlítanak. Ebben a csoportban működött leginkább a kormány menekült-ellenes hangulatkeltése: ezek a szavazók, akik féltik a megélhetésüket, biztonságukat a menekültektől és mára ők a leginkább elutasítók a befogadással kapcsolatban. Bár elégtelen azzal, ahogy a kormány a szegénységet kezeli és észleli a Fideszes korrupciós ügyeket, általános kiábrándultsága miatt nem hisz abban, hogy ezt más párt máshogy kezelné.

A 475 ezer választót magába foglaló polgári középosztály a Fidesz legelkötelezettebb szavazói csoportja: tagjai a leginkább elégedettek a kormányzással, ami annak is köszönhető, hogy e választók jellemzően a Fidesz gazdaság- és társadalompolitikájának nyertesei. Idős, kifejezetten tekintélyelvű szavazókról van szó, akik számára a Fidesz keresztény-konzervatív társadalomké-

pe épp megfelelő. Politikáról elsősorban a Magyar Televízióból és a Kossuth Rádióból tájékoznak. E szavazók sok szempontból a korábbi MIÉP szavazókkal mutatnak rokonságot és nagyon erősen elutasítják az MSZP-t és a DK-t.

Végül az 515 ezres létszámával a legnagyobb csoport a mérsékelt értékonzervatív szavazó: olyan, döntően közép- és felsőközép-osztálybeli, magasan képzett fiatal tartozik ide, akik alapvetően elégedettek a kormányzással és a Fidesz döntéseivel, noha egy-két ügyben markánsan piacpárti álláspontot képviselnek: nem jellemző rájuk az általános bankellenes hangulat, a nyugdíjrendszer fenntarthatóságának érdekében emelnék a korhatárt, elfogadóbbak a tandíjjal kapcsolatban. Ideológiai ügyekben viszont konzervatívok és osztják a Fidesz nemzeti retorikáját is: halálbüntetés-pártiak, tiltakoznak az idegen tőke ellen, támogatják az EU-elleni szabadságharcot. A mérsékelt konzervatívok kifejezetten érdeklődnek a politika iránt, döntően az online médiából tájékoznak, ott viszont szinte mindenevők, a Fidesz táboron belül ők olvassák leginkább az Index és Origo mellett a többi, relatíve új portált, mint a 444.hu vagy a VS.hu és rendszeres olvasói a Hir24.hu-nak is. A többi szavazói csoporttal szemben mutatnak némi nyitottságot az LMP és a Jobbik felé is, ám ez egyelőre nem több, mint egyfajta anti-establishment szimpátia, szavazási szándékot még jelent.

TARTALOM

Rezümé	2
Bevezető	5
Az elemzés módszertana.....	5
A Fidesz szavazói értékválasztásuk alapján	6
Nemzeti-liberálisok.....	9
Apolitikus jobboldali fiatalok.....	11
Vidéki vallásosok.....	12
Polgári középosztálybeliek	13
Mérsékelt értékonzervatívok	15

BEVEZETŐ

A Fidesz néppárti jellegét jól mutatja, hogy a legtöbb szocio-demográfiai csoportban többé-kevésbé egyenletes a támogatottsága, ennek köszönhetően kevés közegben mondható el, hogy nem áll első helyen. Kérdéses ugyanakkor, hogy mennyire lehet-e egységes Fidesz táborról beszélni: egy olyan párt, ami a társadalom számos rétegéből tudhat maga mögött szavazókat, bizonyos téren szükségszerűen különböző kell, hogy legyen. A Republikon Intézet mostani elemzése egy speciális csoportosítást mutat be: a Fidesz szavazókat kizárólag értékválasztásuk alapján választjuk külön.

Az elemzés döntően két kérdésre kereste a választ: egyrészt arra voltunk kíváncsiak, mi tartja össze a Fidesz szavazótáborát, milyen üzenetek vagy attitűdök vannak, amik megteremtik azt a néppárti egységet, ami a Fidesz mögött áll, biztosítva ezzel a kormánypárt elsőségét. Másrészt az elemzés célja, annak vizsgálata, hogy mennyire lehetséges az átjárás a Fidesz és más pártok szavazói között, azaz találunk-e olyan szavazókat, akik kimutathatóan közel állnak a kormánypárton kívül más, ellenzéki párthoz is. Visszatérő eleme ugyanis az ellenzéki pártok politikai stratégiájának, hogy a Fidesz szavazóinak egy része megnyerhető: a baloldali-liberális ellenzék számára a Fidesz polgári, liberális jobboldali szavazói az elsődleges célcsoport, míg a Jobbik a kormánypárt radikálisabb választóiban látja a növekedési potenciált. A Fidesz szavazóinak értékelvű csoportosítása lehetőséget ad arra, hogy egy értékközpontrú megközelítésből vizsgáljuk, léteznek-e valójában ilyen szavazók.

AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANA

Az elemzéshez az Ipsos által a Republikon Intézet megbízásából készített két kutatás¹ összevont adatbázisát használtuk: az így 3000 fős adatbázis kellően nagy minta ahhoz, hogy részcsoportok elemzését is elvégezzük. A csoportképzéskor nem vettük figyelembe a választók szocio-demográfiai hátterét (életkoruk, lakóhelyük, gazdasági jellemzőik), kizárólag arra koncentráltunk, hogy miként vélekednek a társadalmi szerepekről, mennyire fogadják el a szociális egyenlőtlenségeket, mennyire elégedettek a jelenlegi társadalmi-politikai környezettel. Így tehát a csoportosítás során nem „fiatal budapesti”, vagy „vidéki női” szavazók alkottak egy-egy kategóriát, hanem például a társadalmi egyenlőtlenséget támogató, nevelési elvekben inkább tradicionális-konzervatív nézeteket valló Fidesz-szavazók, lakóhelyüktől vagy épp nemüktől függetlenül. Az elemzés a csoportosítást követően bemutatja, milyen jellemzőkkel bírnak-e csoportok: ho-

¹ Mindkét kutatás országos, reprezentatív mintán készült, 2000 fő ill. 1000 fő személyes megkeresésével, 2015 június/júliusában, ill. szeptember második hetében.

gyan vélekednek a Fidesz kormányzásáról, az aktuális ügyekről, az ellenzékéről és milyen a viszonyuk a politikához. Az értékközpontúság tudatos választás: míg a szakpolitikai vélemények egy-egy politikai aktualitást követően gyakran változnak, a magyar társadalom értékválasztása viszonylagos stabilitást mutat. Az értékek alapján képzett csoportosítás tehát nem egy egyszeri pillanatkép, hanem a társadalmi-politikai attitűdöket stabilan megjelenítő szempont.

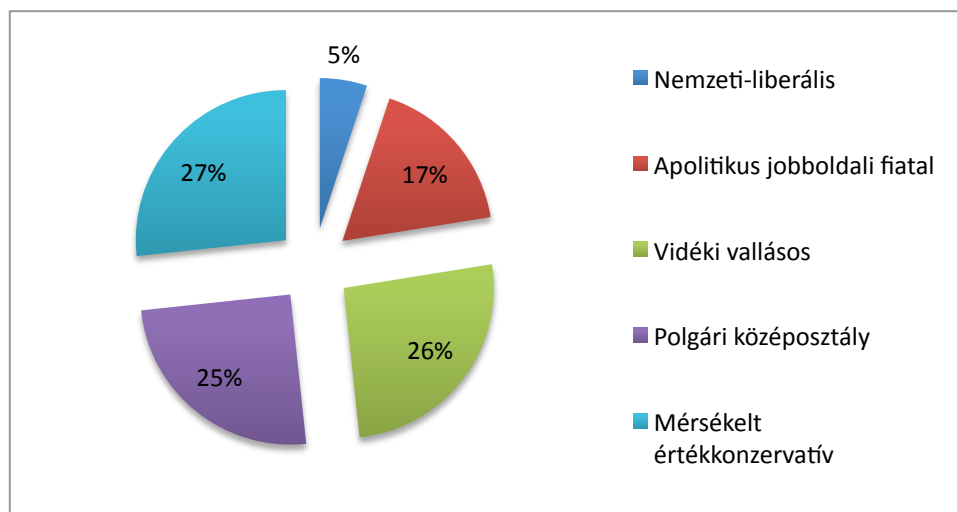
Az elemzés során a Fidesz szavazóit tíz kérdés segítségével három dimenzió mentén csoportosítottuk. A felhasznált állításokat a magyar és nemzetközi kutatások régóta használják, ezek alkalmasak arra, hogy rajtuk keresztül a választókat megbízhatóan és érvényesen tudjuk kategorizálni. Az első dimenzió az autoriter-liberter skála: előbbi pólushoz kerülnek azok a választók, akik számára a fegyelem, tisztelet, a konformizmus a követendő példa, míg az utóbbi pólusban vannak azok, akik ezekkel szemben inkább elutasítók. A második dimenziót a szociális egyenlőtlenségekkel kapcsolatos attitűd képezi: mennyire tartja elfogadhatónak a válaszadó a jelentős jövedelmi különbségeket, hogyan gondolkodik a szegényekről. A skála egyik végét itt azok jelenítik meg, akik számára a jövedelmi és társadalmi egyenlőtlenség elfogadható, míg a másik végén azok, akik ezt elutasítják. Végül a harmadik dimenzió esetén a fennálló politikai-jogi környezethez való attitűdöt vontuk be: mennyire érzi valaki, hogy része a döntéseknek, elfogadja-e a jelenlegi törvényi adottságokat. Ebben az esetben a képzett skála egyik végpontjában azokat a választókat találjuk, akik részesei a fennálló politikai-jogi konszenzusnak, míg a skála másik oldalán lévők tagadják azt illetve nem érzik magukat a részesének.

Fontos leszögezni, hogy mindhárom skála esetén azt tudjuk megállapítani, hogy a választók egymáshoz képest hol állnak: az egyenlőtlenség-skála szélső pontja tehát nem egy teljes mértékben, minden szempontból a társadalmi egyenlőtlenség elfogadását-támogatását jelentő álláspontot jelent, csak azt, hogy a magyar társadalom (vagy jelen esetben: a Fidesz táboron belül) által képviselt felfogáshoz képest jóval inkább elfogadó. Elmondható, hogy a társadalom egészét nézve a Fidesz szavazói inkább tekintélyelvűek, elfogadóbbak a társadalmi-jövedelmi egyenlőtlenségekkel és szavazóik konformistábbak, ha a jelenlegi jogi-politikai környezetről kell állást foglalniuk. Az elemzésünk célja, hogy ezt a Fidesz tábor jobban megértsük: lássuk, milyen különböző felfogású csoportokból áll össze.

A FIDESZ SZAVAZÓI ÉRTÉKVÁLASZTÁSUK ALAPJÁN

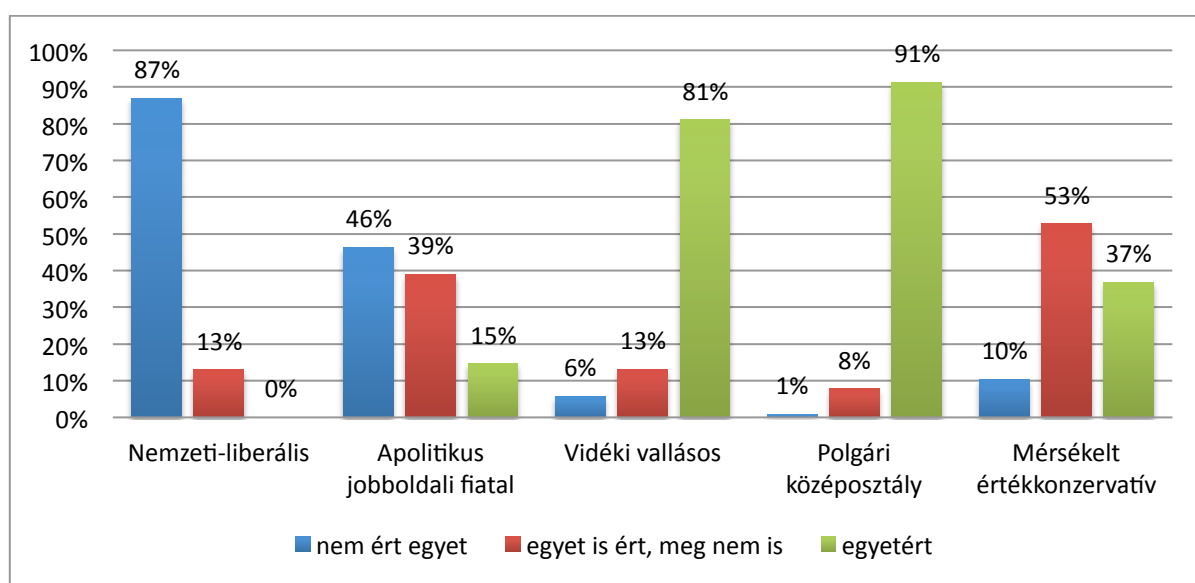
Az elemzés során statisztikai eljárással a fent leírt három skála segítségével találtuk meg az egymáshoz leginkább hasonlító csoportokat. Az eljárás lényege, hogy a három szempont (és kizárólag ezek) alapján leginkább egymáshoz hasonló választókat összeköti: ezáltal egymáshoz hasonló, de a többi csoporttól inkább különböző kategóriába sorolja be a szavazókat. Az elemzés során öt ilyen csoportot különítettünk el: ebből az öt, értékválasztásuk alapján különböző cso-

portból áll a jelenlegi Fidesz szavazótábor. A kutatás idején a Fidesz szavazók a teljes választókorú népesség 23,6 százalékát tették ki, ez 1 millió 920 ezer embert jelent.

1. ábra: A Fidesz szavazók öt csoportja

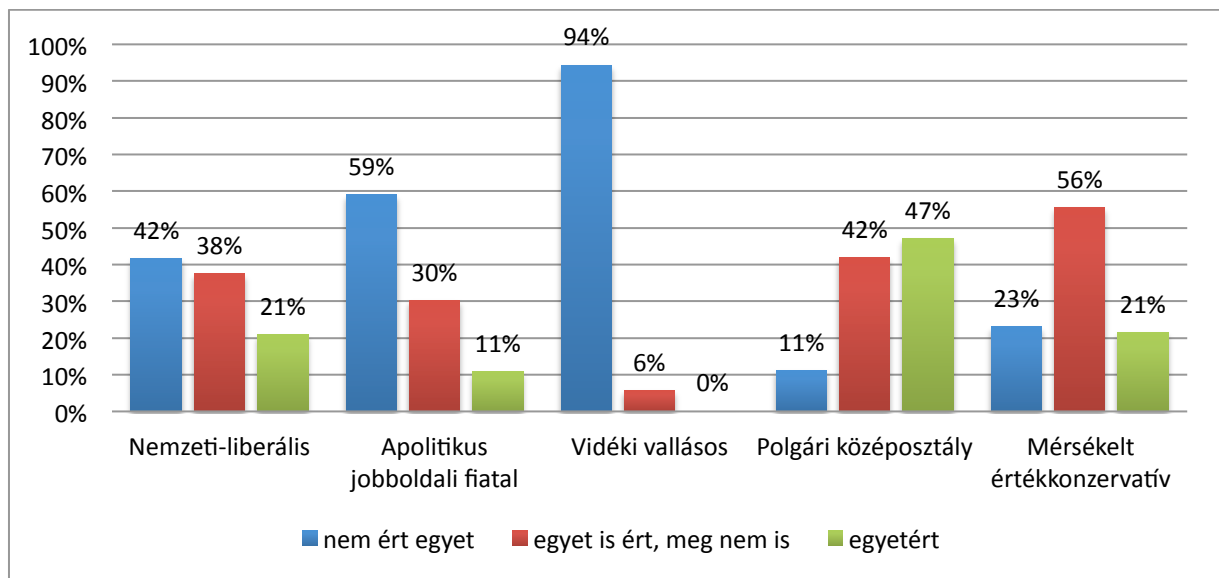
A legkisebb részt – a Fidesz szavazók öt százalékát, azaz szűk százezer embert – a *nemzeti-liberálisok* alkotják: társadalmi elvek szempontjából erősen elutasítóak az tekintélyelvű állásponttal szemben, tehát elutasítják az erős vezető iránti igényt és a tradicionális női-férfi szerepekkel szemben foglalnak állást. Emellett jellemzően elfogadják a jövedelmi-társadalmi különbségeket és a politikai-jogi környezetet is. A Fidesz szavazók mintegy hatoda (335 ezer választó) tartozik az *apolitikus jobboldali fiatalok* közé: nevelési-társadalomszervezési szempontból ők is a kormánypárt liberálisabb szavazóit jelentik, az előző csoporthoz képest azonban a társadalmi egyenlőség felé húznak, például elutasítják a milliós fizetéseket valamint a politikai környezetet is kevésbé érzik magukénak.

2. ábra: A legfontosabb erények, melyeket a gyerekeknek meg kell tanulniuk, az engedelmesség és a tekintélytisztelet

A 2. ábra az autoriter-liberter skálához használt egyik állítással kapcsolatos egyetértéseket mutatja a létrehozott öt csoport szerint. Jól látszik, hogy a különböző Fidesz-szavazók alapvetően eltérően ítélik meg ezt a kérdést – a többi, hasonló állításnál hasonló különbségeket látnák. Az ilyen kérdések célja, hogy kevésbé direkt módon kérdezzen rá alapvető felfogásbeli kérdésekre: ez az állítás valójában nem kizárólag, nem szó szerint a gyermekek neveléséről szól, sokkal inkább egy általános hozzáállást a hierarchiához. Az állítások során ezt az absztrakt fogalmat hozzuk közel a választóhoz azáltal, hogy ismerős vagy elképzelhető helyzetéről kell véleményt mondani: gyermeknevelésről, családi szerepekről.

A szavazótábor negyedét kitevő – mintegy félmillió választó – vidéki vallásos csoport már markánsan különbözik az eddigiektől: egy erősen tekintélytisztelő és határozottan a társadalmi-jövedelmi egyenlőség mellett állást foglaló, a politikai-jogi környezettel pedig elégedetlenek: szigorúbb büntetéseket adnának és nem érzik úgy, hogy ráhatásuk lenne a politikai folyamatokra.

3. ábra: Rendjén való dolog, hogy vannak, akik milliókat keresnek

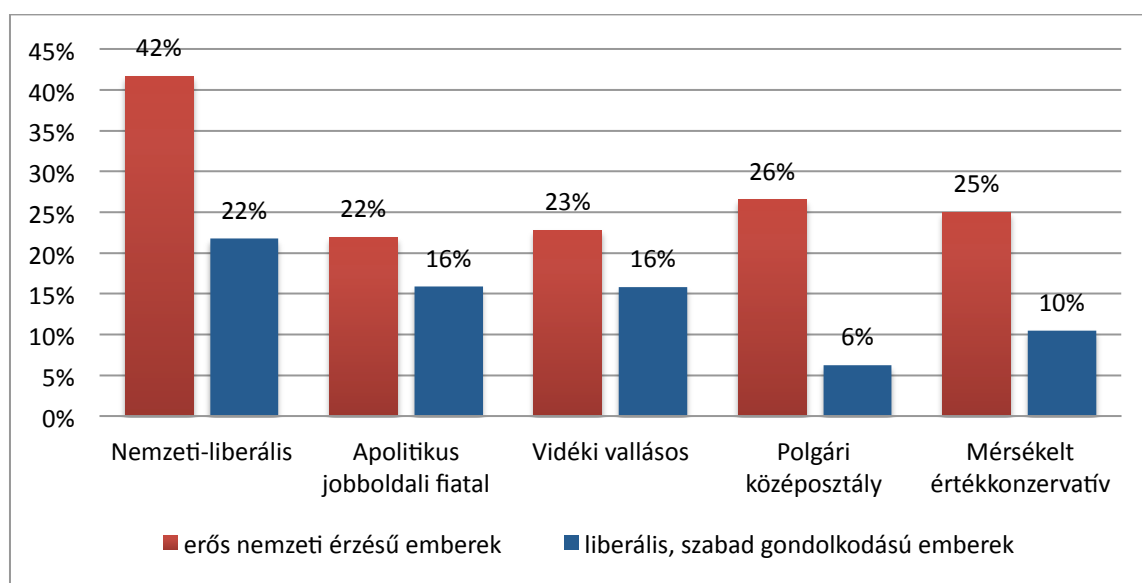
A 3. ábra az egyenlőtlenség-egyenlőség skálához használt egyik állítással kapcsolatos megoszlásokat mutatja. Az előző ábrához hasonlóan itt is arról van szó, hogy önmagában az „egyenlőtlenség” fogalmával a válaszadók nehezen tudnak mit kezdeni, ám ilyen értékállítások megfogalmazásával egy kutatás során elő tudjuk állítani azokat a kérdéseket, amik tartalmilag elhelyezik a válaszadó véleményét a kérdésben.

A mintegy 475 ezer főt kitevő polgári középosztálynál látjuk a legerősebb autoriter attitűdöt, a tekintélyelvű vidéki csoporttal szemben azonban náluk egy kifejezetten egyenlőtlenség-párti hozzáállással találkozunk: ők a leginkább megengedőek a milliós fizetésekkel kapcsolatban és ők

vélik leginkább úgy, hogy a szegények maguk tehetnek arról, hogy szegénységben élnek. Végül a legnépesebb, 515 ezer választót jelentő *mérsékelt értékonzervatívok* között döntően azt látjuk, hogy társadalomkép szempontjából a politikai közepet jelenítik meg: inkább nyitottak az egyenlőtlenségek elfogadására, miközben a politikai-jogi környezettel ők a leginkább elfogadóak, azaz leginkább érzik úgy, hogy van hatásuk a politikára és a jogi szabályok is jól működnek.

NEMZETI-LIBERÁLISOK

A nemzeti-liberálisok csoportja a Fidesz szavazókon belül a legkisebb, ám a kormánypárttal leginkább kritikus réteg. Azzal együtt ugyanis, hogy jelenleg a Fidesz szavazói (és túlnyomó többségük a megelőző választásokon is az volt), nagyjából harmaduk rendre az elégedetlenségének ad hangot: harminc százalékuk szerint rossz irányba mennek a dolgok és hasonló arányban vannak azok, akik nem elégedettek a demokrácia működésével. Köztük találjuk legnagyobb számban azokat, akiknek a Fidesz mellett van másodlagos preferenciájuk: közel kétharmaduk megnevezett olyan pártot, amelyre szavazna, ha nem a Fideszt választaná. Ez alapján leginkább a Jobbik felé nyitottak – tízből négyen választották a radikális pártot. Fontos látni, hogy bár kifejezik nyitottságukat más pártok felé, e szavazók is alapvetően a Fidesz győzelmében hisznek: a 2018-as választásokon mindegyikük a kormánypárt győzelmét várja.

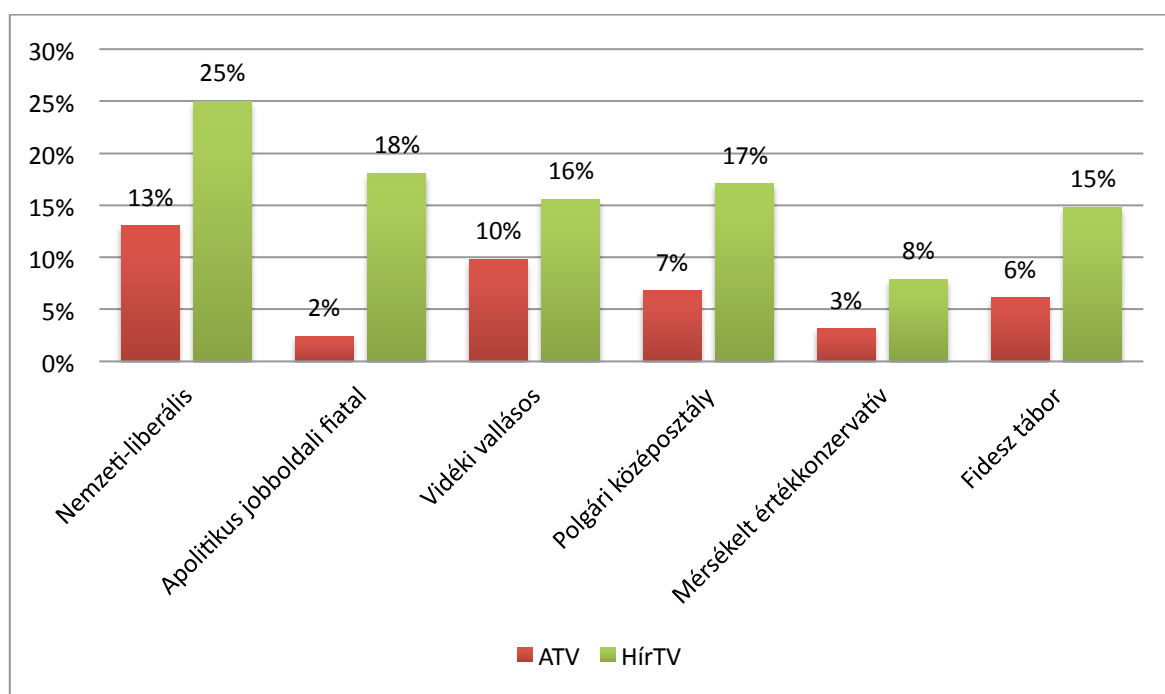

4. ábra: Milyen felfogású emberek állnak önhöz a legközelebb?

A nemzeti-liberálisok esetén nagyon erős öndefinícióval találkozunk: a kutatás során ugyanis megkértük a válaszadókat, hogy nyolc kategória (például hívő, zöld, szociáldemokrata stb.) közül válasszák ki azt az egyet, ami az ő gondolkodásukat leginkább lefedi. E csoportnál két markáns önbesorolást találtuk, mégpedig a nemzeti és a liberális identitás vállalása kapcsán: e két jelző lefedi a tábor közel kétharmadát. A Fidesz táborához képest e csoport döntően fővárosi, magas végzettségű, fiatalabb szavazókból áll, akik kifejezetten elutasítóak a vallásossággal szemben:

ötödük jellemezte magát úgy, mint aki határozottan nem vallásos, ez a teljes Fidesz tábor csupán 3 százaléka jellemző.

Hírfogyasztási szokásaik alapján a legtájékozottabb csoportról van szó: körükben a legmagasabb az ATV-t és HírTV-t rendszeresen nézők aránya, miközben az M1-et átlag alatt, a kereskedelmi televíziókat az átlagnak megfelelően követik – így a politikai csatornák preferálása tudatos döntés lehet. A televízió mellett körükben a legmagasabb az online módon is tájékozódók aránya. Az netes portálok közül az Origo-t követik kiemelt figyelemmel: negyven százalékuk minden nap olvassa (ez kétszerese a teljes tábor átlagának), a második legolvasottabb portál az Index. Átlag felett nézik továbbá a hir24.hu-t, a hvg.hu-t és a magyarnarancs.hu-t. A nemzeti-liberálisok között találunk továbbá olyan Fidesz szavazókat, akik a kuruc.info-t is rendszeresen látogatják valamint a mandiner.hu is ebben a körben a legolvasottabb.

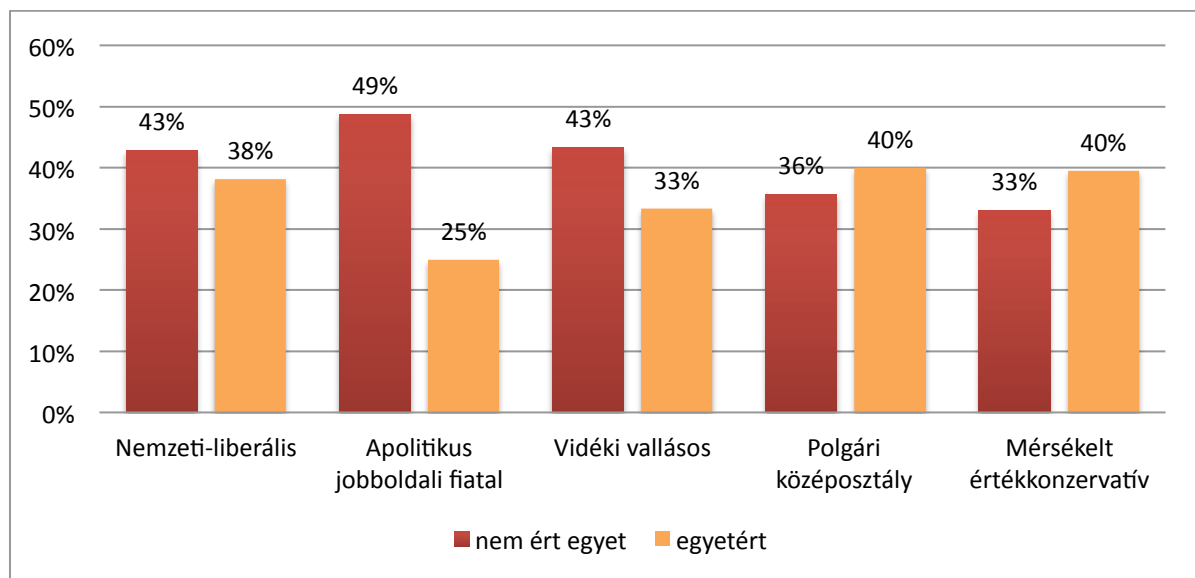

5. ábra: Az ATV-t és HírTV-t minden nap vagy majdnem minden nap nézők aránya

A nemzeti-liberálisok tehát a Fidesz szavazói között a politikailag leginkább aktív és tájékozott szavazók, akik legnagyobb arányban kritikusak a kormánypárttal és mutatnak némi nyitottságot más pártok felé. Erősen kérdéses ugyanakkor, hogy ez átváltható-e szavazási szándékra: egyrészt mindegyikük a Fidesz győzelmében hisz, márpedig ez a hit önmagában segítheti, hogy kormánypárti szavazók maradjanak. Másrészt azt látjuk, hogy a baloldal felé nagyon erős ellenérzéseket táplálnak – különösen a Demokratikus Koalíció felé, mely ebben a közegben a leginkább elutasított párt. Némi óvatos közeledést látunk a Jobbik felé: ez leginkább másodlagos preferenciában nyilvánul meg, illetve abban, hogy a Jobbikot a többi párthoz képest kevésbé utasítják el.

Az apolitikus jobboldali fiatalok csoportja a legnőiesebb szavazói közege a Fidesznek (62 százalék a nők aránya), emellett pedig köztük a legmagasabb azok aránya (69 százalék), akik jelenleg gazdaságilag aktívak. Döntően egy fiatalos, sok esetben pályakezdő és családalapítás környékén lévő csoportról beszélhetünk, akik kifejezetten jól képzettek: az apolitikus fiatalok között a legmagasabb a diplomával rendelkezők aránya: harmaduk végzett főiskolán vagy egyetemen. Éppen ezért figyelemreméltó, hogy bár a magas végzettséggel általában együtt jár a politika iránti érdeklődés, ennél a csoportnál ezt nem tapasztaljuk: önbevallásuk (56 százalékukat egyáltalán vagy inkább nem érdekli) és médiafogyasztásuk is arra utal, hogy a politika nem foglalkoztatja őket. Televíziót alig néznek és újságot sem nagyon olvasnak, legfeljebb az internetről tájékozódnak. Ha mégis informálódna, akkor maradnak a jobboldali médiatermékek: Magyar Nemzetet olvasnak és az mno.hu-t nézik leginkább, de különösen kedvelt (heti többszöri látogatással) a Hir24.hu is. Az átlagot meghaladó mértékben használják ugyanakkor a képmegosztásra épülő Instagramot.

Vélhetően a politikai tájékozódás alacsony volta miatt kevés ügyben tér el a véleményük a Fidesz táborétól: döntően nem elégedetlenek a kormányzással és kétharmaduk szerint javult az ország gazdasági helyzete az elmúlt egy évben (náluk a legmagasabb ez az arány), illetve saját anyagi helyzetüket is hasonlóan pozitívan látják. Azt látjuk, hogy csak az őket közvetlenül érintő ügyekben van a többségi tábortól eltérő véleményük, ez leginkább a boltok zárvatartásának kérdésén látszik, amit ők utasítanak el a leginkább.

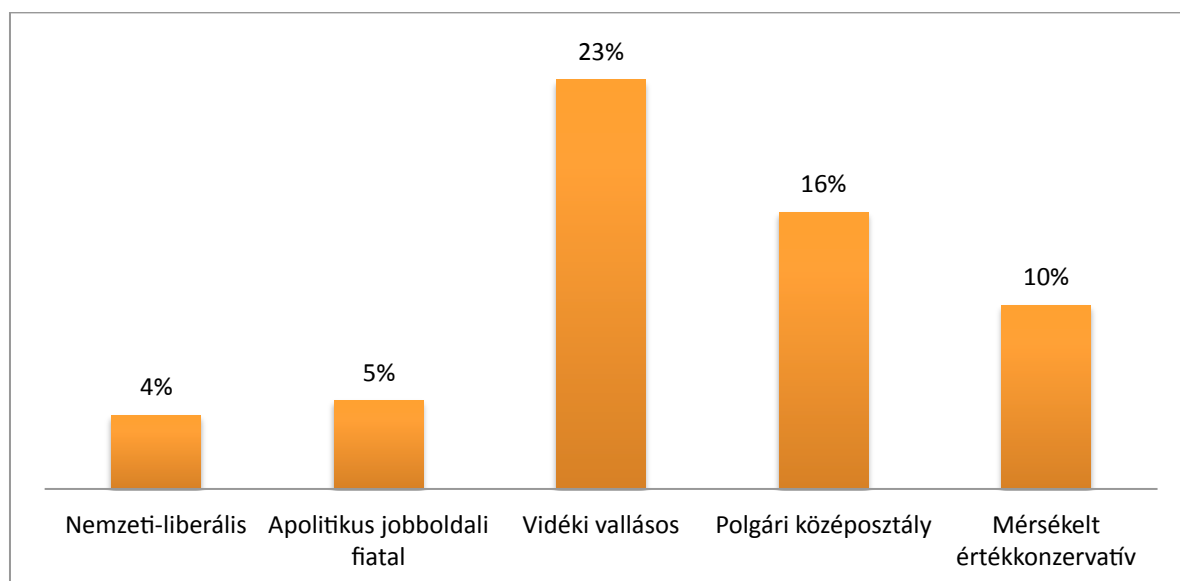
6. ábra: Helyes, hogy a kormány megtiltotta, hogy a nagyobb boltok, bevásárlóközpontok vasárnapi is nyitva tartsanak

Az apolitikus jobboldali fiatalok jellemzően az a csoport, akiket a devizahitelek a leginkább érintettek és a Fidesz intézkedései éppen ezért a leginkább segítettek. Egy részüknek továbbra is van

még hitele, emellett pedig hisznek abban, hogy a kormánypártok a leginkább kompetensek a devizahiteleség ügyének megoldására – ez alighanem az egyik fő indok arra, miért Fidesz szavazók. Míg a nemzeti-liberálisoknál láttunk jeleket arra, hogy más pártok felé is nyitottak, az apolitikus fiataloknál erre nem sok jel mutat. Az ellenzéki pártok egy részét szinte nem is ismerik (erre utal, hogy értékelni sem nagyon tudják őket). Ami az MSZP-t vagy a Jobbikot illeti, egyrészt a baloldalt ők is elutasítják – pontosabban a 2010 előtti időszakokkal azonosítják, ezzel párhuzamosan viszont a Jobbik felé sem közelednek. Nem tartják alkalmasnak a pártot a kormányzásnak és kifejezetten magas arányban (65 százalék) vélik úgy, hogy a Jobbik nem képviseli az olyan választókat, mint ők.

VIDÉKI VALLÁSOSOK

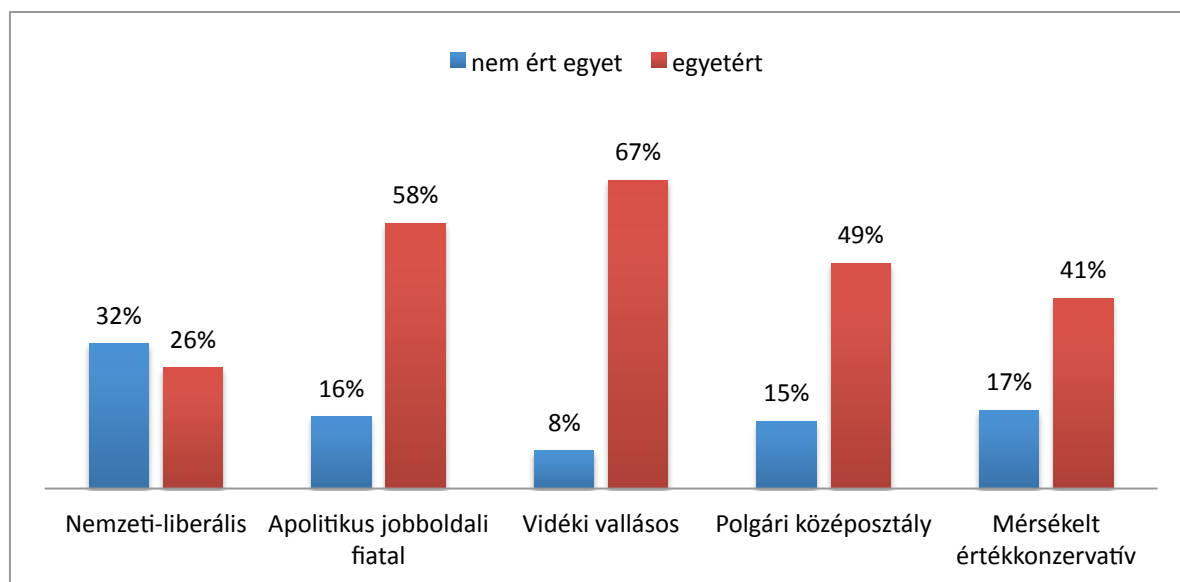
A vidéki vallásos csoport egyike a három legnagyobbaknak, amelyből a Fidesz szavazótáborába áll és kétségtelenül az egyik legkarakteresebb. Döntően idősekből (harmaduk nyugdíjas) álló, alacsony végzettségű (tízből négyen legfeljebb nyolc osztállyal rendelkeznek) szavazók tartoznak ide, akik egyben a kormánypárt legszegényebb szavazói. Ahogy nevük is mutatja, az öt csoport közül ők a magukat leginkább vallásosnak tartók: negyedük egyházi vallásosnak tartja magát, közel felük pedig a maga módján vallásosnak.

7. ábra: A magukat egyházi vallásosnak tartók

A nemzeti-liberálisok mellett ebben a körben tapasztalunk még erősebb kritikát a regnáló kormánnyal szemben: harminc százalékuk szerint rossz irányba mennek a dolgok az országban és a vidéki vallásos szavazók azok, akik a településük helyzetét és kilátásait illetően is a leginkább kritikusak. Kevesebb, mint felük elégedett az Orbán-kormánnyal, amiben közrejátszhat, személyes gazdasági helyzetük kapcsán hatoduk kifejezetten arról számolt be, hogy rosszabb, mint egy évvel ezelőtt. Ötödüknek romlott a véleménye a Fideszről, az elmúlt egy év során. Számukra a

központi probléma a szegénység: ezen a téren is jóval kritikusabbak az ország helyzetével – kétharmaduk szerint most a legrosszabb a helyzet a rendszerváltás óta (a Fidesz táborban ugyanezt csak ötven százalék gondolja így). A másik terület, ahol kritikusak a Fidesszel a korrupció: egyrészt korruptabbnak tartja a kormánypártot, mint a legtöbb csoport másrészt kevésbé érzi úgy, hogy a Fidesz tud vagy akar küzdeni ez ellen.

8. ábra: A szegénység ma súlyosabb probléma és több embert érint, mint 1990 óta bármikor

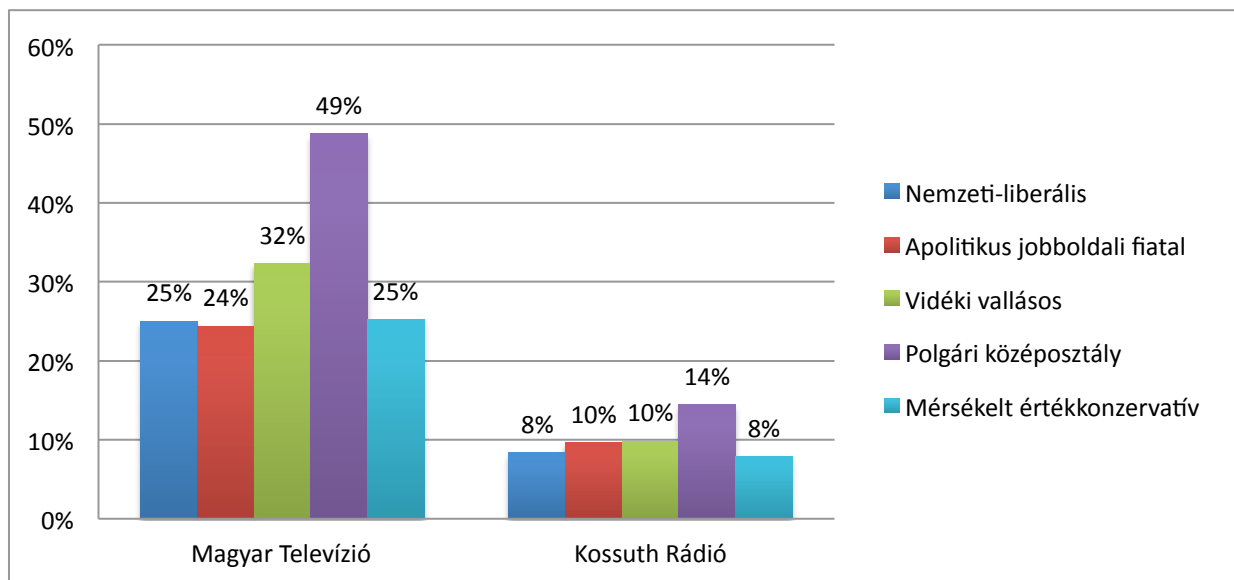
A menekültüggyel azonban betalált a Fidesz: a vidéki vallásosak azok, akik a leginkább veszélyként tekintenek a menekültekre és a leghatározottabban elutasítják a befogadásukat (85 százalékuk nem engedné be őket). Ezen kívül ebben a közegben működik leginkább az Orbán-kormány bankellenes és állami tulajdont pártoló hozzáállása (közműcégek esetén például): az etatista és központosító intézkedések kedvező fogadtatásra találtak náluk. Mindez megmagyarázza, miért is tekinthetők ezen szavazók a Fidesz törzsbázisának. A fenti két téma – szegénység és korrupció – olyan ügyek, amiknek megoldásával kapcsolatban e szavazók eleve szkeptikusak, ráadásul míg az előbbit inkább az MSZP-hez, utóbbit inkább a Jobbikhoz kötik, tehát ez is inkább megosztottságot generál. A baloldal esélyét különösen gyengíti, hogy a vidéki vallásos Fidesz szavazók őket is korruptnak látják, illetve úgy vélik, hogy erőtlenek és nincs esélyük győzni 2018-ban. A Jobbik esetén az erőt valamelyest látják, ám kormányzati kompetenciát nem kötnek a radikális párthoz.

POLGÁRI KÖZÉPOSZTÁLYBELIEK

A polgári középosztályba tartozók a legidősebb Fidesz szavazók, akik nagyon határozott jobboldali és konzervatív önbesorolással bírnak (88 illetve 60 százalék). A vidéki vallásosok mellett ők jelentik a Fidesz tábor másik alapját, ám előbbivel szemben köztük még egyértelműbb a rajongás: kilenctizedük véli úgy, hogy a Fidesz képviseli őket, négyötödük kifejezetten kötődik a párt-

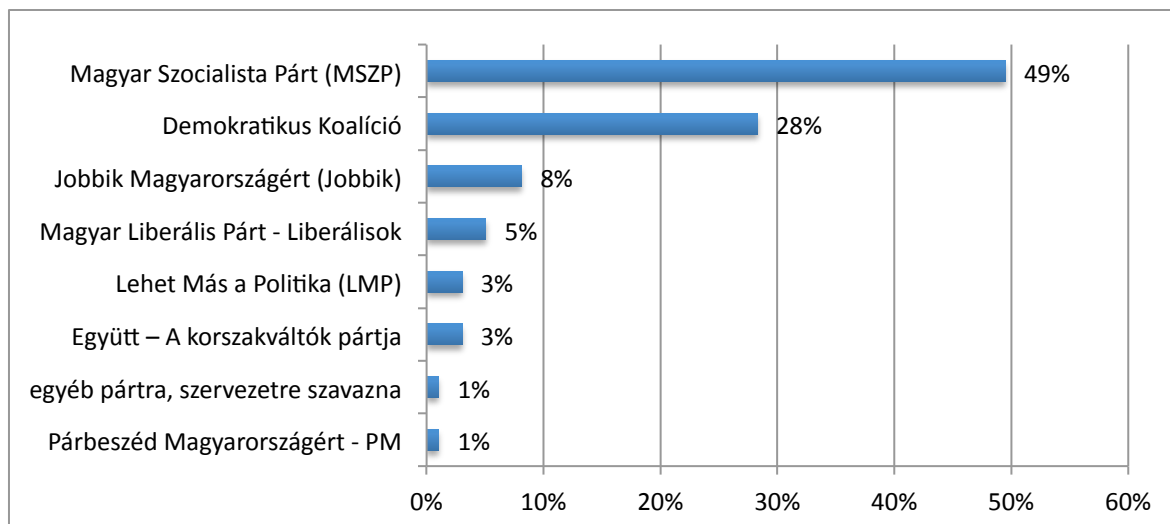
hoz és nem teljesítmény alapján, vagy valami ellenében szokott szavazni. A legmagasabb értéket adják a Fidesz kormányzására is: akár gazdasági, akár demokratikus szempontból kell megítélni azt, minden esetben kilencven százalék feletti a pozitív válaszok aránya. Körükben még a vasárnapi boltbezárást is többen támogatják, mint ellenzik.

A polgári középosztály tagjai a politikai iránt kifejezetten érdeklődő csoport, ám médiafogyasztásuk alapvetően meghatározza, milyen véleményekkel fognak találkozni. Körükben a legmagasabb a Magyar Televíziót és a Kossuth Rádiót rendszeresen nézők-hallgatók aránya: felük minden nap vagy majdnem minden nap nézi az M1-et, a kereskedelmi televíziók közül inkább a TV2-t nézik, mint az RTL Klubot. Rendszeres napilap fogyasztók: jellemzően a Magyar Nemzetet és a Népszabadságot olvassák. Így tehát ezek a szavazók találkoznak leginkább a kormánypárti üzeneteket közvetítő sajtótermékekkel. Az online térben jellemzően az Origo-t követik, míg az Index nézettsége jóval átlag alatti.

9. ábra: A Magyar Televíziót és a Kossuth Rádiót minden nap vagy majdnem minden nap nézők/hallgatók aránya

A politikai véleményeik túlnyomó többsége általános kormánypárti álláspontot tükröz. Néhány ügyben azonban kifejezetten piacpárti attitűdöket látunk: a többi csoporthoz képest inkább elfogadóak a felsőoktatási tandíjjal kapcsolatban, kevésbé pártolják a közműcégek állami tulajdonba vételét és az állami újraelosztást is kevésbé támogatja az önkormányzatok kapcsán. Mindez azonban egyáltalán nem „veszélyezteti” a Fideszre szavazást, gyakorlatilag nincs olyan párt, ami szóba jönne. A baloldalt döntően elvetik: az MSZP és a DK a leginkább elutasított párt számukra, a Jobbik felé látunk némi nyitottságot: a polgári középosztály kevésbé utasítja el és közel ötödük véli úgy, hogy a radikális párt képviseli őket.

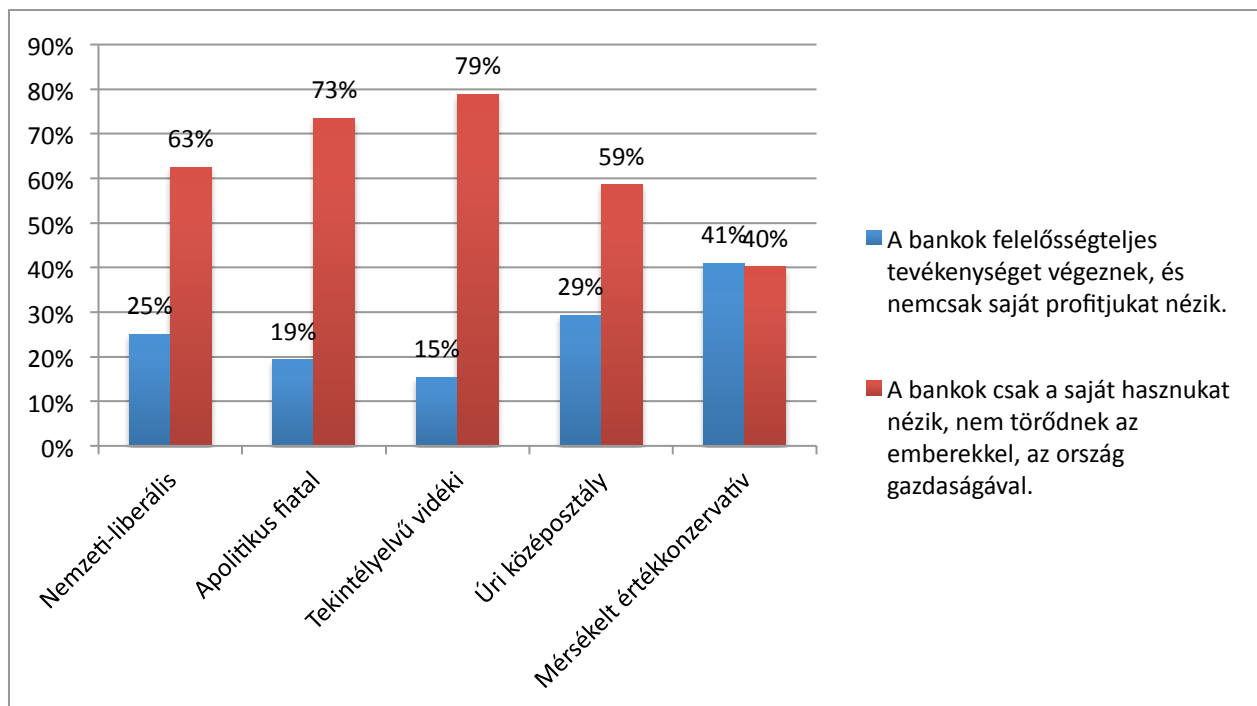
10. ábra: Melyik pártra nem szavazna? Polgári középosztálybeliek válaszai

MÉRSÉKELT ÉRTÉKKONZERVATÍVOK

A mérsékelt értékonzervatívok a Fidesz tábor közép és felső-középosztálybeli tagjai, akik jellemzően magas végzettséggel rendelkező, döntően szellemi munkát végző, jómódú választók. Az öt csoport közül a nemzeti-liberálisok mellett a mérsékelt értékonzervatívokra jellemző, hogy fiatalabbak, mint a tábor egésze és felülreprezentáltak Budapesten. Szintén hasonlóság az értelmiségi önkép: a mérsékelt értékonzervatívok negyven százalékára így tekint magára.

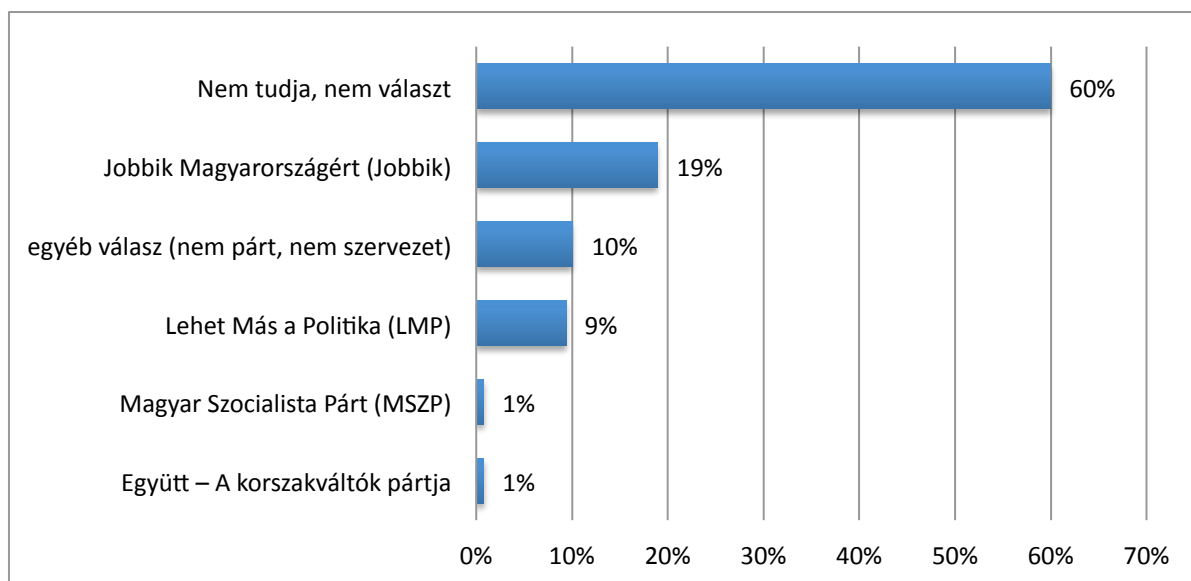
Politikailag érdeklődő és tájékozott csoportnak tekinthető, ezt elsősorban online módon éri el: a mérsékelt értékonzervatívok nem csak a legaktívabb internetes hírfogyasztók, de igen széles spektrumon látogatnak honlapokat, szinte az összes, politikával foglalkozó oldalt átlagon felül látogatnak naponta. A Fidesz táborhoz képest jóval többen olvassák az Indexet, köztük a legmagasabb a Hir24.hu-t napi rendszerességgel olvasók aránya. Széles érdeklődésüket jól mutatja, hogy a mérsékelt értékonzervatívok között találunk csak olyat, aki naponta olvassa a 444.hu-t és VS.hu-t. A televíziót ugyanakkor (szemben például a szintén aktív hírfogyasztó nemzeti-liberálisokkal) jellemzően nem néznek és rádiót sem hallgatnak.

E csoport a leginkább elégedett a jelenlegi Orbán-kormányral: tízből heten nyilatkoztak így. Ugyanakkor azt látjuk, hogy a Fidesszel való elégedettség mellett a többi párttal kevésbé elutasítók, mint az előző csoportok: látunk némi szimpátiát az LMP és az Együtt felé is – utóbbit igazolja az a tény is, hogy a Bajnai-kormányról a mérsékelt értékonzervatívok pozitívabban nyilatkoztak, tizedük nyilvánította ki a rokonszenvét e kormányral.

11. ábra: Bankok megítélése

A mérsékelt értékconservatívok szakpolitikai attitűdjei a leginkább karakteresek: egyrészt minden más csoportnál jobban elutasítják a külföldi tőke jelenlétét, viszont erősen támogatják a bankok jelenlétét (elzárkózva attól a Fideszes többségi véleménytől, hogy a bankok az emberek kárára tevékenykednének). Szintén az általános többségi állásponttal szemben nyilatkoznak a nyugdíjrendszerről: a mérsékelt értékconservatívok a fokozatos nyugdíjkorhatár emelés mellett állnak. Ami az ideológiai ügyeket illeti: körükben a legmagasabb azok aránya, akik szerint vissza kéne állítani a halálbüntetést, támogatják az ügynökakták nyilvánosságra hozatalát és az átlagnál jóval elfogadóbbak az azonos neműek házasságát illetően.

12. ábra: Másodlagos preferenciák a mérsékelt értékconservatívok között

A mérsékelt konzervatívok között a legmagasabb azok aránya (60 százalék), akik nem neveztek meg másodlagos preferenciát: ez jól mutatja, hogy számukra nem igazán van alternatíva a Fidesz mellett, még ha ügyek és értékek mentén nem is mindig értenek egyet a kormánypárttal. Egyedül az LMP-t lehet megemlíteni, mint olyan pártot, aki felé ez a közeg nyitott – tíz százalék választotta második pártként, ami az LMP támogatottságához mérten számottevő eredmény. Ezzel együtt is azt mondhatjuk, hogy a mérsékelt konzervatívokban bár kisebb a zsigeri ellenérzés az ellenzéki pártok felé, jobb alternatíva nem lévén, maradnak a kormánypártnál.